

การกำหนดความผิดอาญา : ศึกษากรณีการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ CRIMINALIZATION : STUDY ON HUMAN ORGAN TRADE

สิริภา คำชาย^{*}
Siripha Khakhai

บทคัดย่อ

ปัญหาความขาดแคลนอวัยวะสำหรับการปลูกถ่ายอวัยวะนำมาสู่การซื้อขายอวัยวะมนุษย์ โดยหลายประเทศมีการกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะมนุษย์เป็นการกระทำที่เป็นความผิดและมีโทษทางอาญาเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาการซื้อขายอวัยวะ แต่สำหรับประเทศไทยยังไม่ได้มีการบัญญัติให้การซื้อขายอวัยวะมนุษย์เป็นการกระทำที่เป็นความผิด รวมถึงการออกกฎหมายเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะมนุษย์และการกระทำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายอวัยวะมนุษย์เป็นการกระทำที่เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา รวมทั้งมีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะให้ชัดเจน เพื่อจะได้คุ้มครองบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ

การกำหนดความผิดอาญา, การซื้อขายอวัยวะมนุษย์, การปลูกถ่ายอวัยวะ

ABSTRACT

The problem of human organ shortage leads to a trading in human organ for transplantation. Many countries criminalized a trading in human organ as a criminal activity to against human organ trade problem. In Thailand a trading in human organs is not criminalized, nor does specific legislation address organ transplant. To address this gap in Thai law, legislation might be introduced to criminalize organ trade, with prescribed sanctions. More general legal measures on organ transplant would likewise protect involved parties and human dignity effectively.

^{*} นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : srp.siripa@gmail.com

Graduate student of Master of Laws Program in Criminal Law, Faculty of Law, Thammasat University. Email address : srp.siripa@gmail.com

Keywords

Criminalization, Human Organ Trade, Human Organ Transplantation

บทนำ

“การปลูกถ่ายอวัยวะ” เป็นทางเลือกในการรักษาที่ผู้ป่วยจำนวนมากต้องการรักษาด้วยวิธีนี้ แต่การได้มาซึ่งอวัยวะสำหรับนำมาปลูกถ่ายมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะเงื่อนไขทางการแพทย์และเงื่อนไขด้านจริยธรรม เช่น แหล่งที่มาของอวัยวะ วิธีการได้มาซึ่งอวัยวะ ความเข้ากันของเนื้อเยื่อ เป็นต้น จึงทำให้อวัยวะที่จะสามารถนำมาใช้ปลูกถ่ายได้มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้เกิดปัญหาความขาดแคลนอวัยวะ และการรอรับการจัดสรรอวัยวะใช้เวลานาน จึงทำให้เกิดการลักลอบการซื้อขายอวัยวะเพื่อให้ได้รับการปลูกถ่ายอย่างแพร่หลาย ซึ่งประเทศไทยก็เกิดปัญหาความขาดแคลนอวัยวะและการลักลอบซื้อขายอวัยวะเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้มีการกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะเป็นความผิดอาญา ดังนั้น ผู้เขียนจึงศึกษาถึงความครอบคลุมของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะในปัจจุบัน รวมทั้งแนวทางในการกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะเป็นความผิดอาญา โดยผู้เขียนขอเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. ความหมายและลักษณะของการซื้อขายอวัยวะมนุษย์

การซื้อขายอวัยวะมนุษย์ (Human Organ Trade) ยังไม่มีคำนิยามสากลที่ทั่วโลกยอมรับและเข้าใจตรงกันว่าหมายความว่าอย่างไร แต่ความหมายที่เข้าใจโดยทั่วไป คือ การได้มาซึ่งอวัยวะมนุษย์โดยมีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นเงินหรือประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งค่าตอบแทนดังกล่าวเป็นการตีราคาของอวัยวะนั้น ซึ่งอวัยวะที่นำมาซื้อขายมีแหล่งที่มาจากทั้งบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่และจากบุคคลที่ถึงแก่ความตายแล้ว รวมถึงบุคคลที่อยู่ในสภาวะสมองตายซึ่งถือว่าเป็นบุคคลแก่ความตายแล้วด้วย

ส่วนลักษณะของการซื้อขายอวัยวะอาจเป็นกรณีที่มีการติดต่อซื้อขายระหว่างผู้ขายอวัยวะกับผู้รับอวัยวะหรือญาติของผู้รับอวัยวะโดยตรง หรืออาจเป็นกรณีที่มีการซื้อขายโดยผ่านคนกลาง ที่ได้รับผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ตอบแทน โดยการซื้อขายอวัยวะจะเสร็จสิ้นสมบูรณ์ได้โดยอาศัยการดำเนินการทางแพทย์หลายขั้นตอน ดังนั้น การซื้อขายอวัยวะจึงประกอบด้วยบุคคลจากหลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ขายอวัยวะ ผู้ซื้อหรือผู้รับอวัยวะสำหรับนำมาปลูกถ่าย นายหน้าหรือคนกลางในการจัดหาอวัยวะ ทีมแพทย์ รวมถึงหน่วยบริการทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้การซื้อขายอวัยวะยังสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เช่น

1.1 การขายอวัยวะ (Organs Sale) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนอวัยวะกับผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

1.2 การบังคับตัดอวัยวะ (Organs Harvesting) หมายถึง กรณีที่มีการบังคับตัดอวัยวะแล้วนำอวัยวะนั้นมาหาประโยชน์ เช่น ประเทศจีนเคยบังคับนักโทษที่ต้องโทษประหารชีวิตต้องบริจาคอวัยวะ เมื่อนักโทษถูกประหารแล้ว อวัยวะของนักโทษจะถูกนำไปใช้ปลูกถ่ายให้แก่ผู้รับอวัยวะที่สามารถจ่ายเงินค่าอวัยวะนั้นได้

1.3 การค้าอวัยวะที่ผิดกฎหมาย (Organs Trafficking) หมายถึง “การสรรหา การโอนย้าย การพามาหรือส่งไปยังที่ใด การจัดหาที่อยู่หรือรับไว้ซึ่งคนที่มีชีวิตหรือคนที่ตายแล้วหรือ

อวัยวะของคนที่มีชีวิตหรืออวัยวะของคนที่ตายแล้ว โดยการข่มขู่ การใช้กำลังหรือการบีบบังคับ ในรูปแบบอื่น ๆ การลักพาตัว การฉ้อฉล การหลอกลวง การใช้อำนาจหรือตำแหน่งหน้าที่ในการดูแลคนไร้ความสามารถโดยมิชอบ หรือการให้หรือได้รับการจ่ายเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดจากบุคคลภายนอกเพื่อให้บรรลุซึ่งการโอนการควบคุมเหนือผู้บริจาค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยการตัดอวัยวะเพื่อไปใช้ในการปลูกถ่าย”¹ อวัยวะที่ถูกตัดออกจากร่างกายของผู้ให้อวัยวะจึงเปรียบเสมือนเป็นสินค้าผิดกฎหมาย ในลักษณะเดียวกันกับการค้าสิ่งผิดกฎหมาย เช่น ค้าอาวุธ ค้ายาเสพติด เป็นต้น และมีการดำเนินการอย่างองค์กรอาชญากรรมด้วย

1.4 การค้ามนุษย์เพื่อการบังคับตัดอวัยวะ (Human Trafficking for purpose of the removal of organs) หมายถึง การกระทำต่อบุคคลอื่นโดยเจตนาแสวงหาประโยชน์จากบุคคลนั้นโดยการบังคับตัดอวัยวะเพื่อนำไปขายอีกครั้งหนึ่ง โดยมีองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ประการ คือ องค์ประกอบของการกระทำ ได้แก่ การจัดหา การนำเข้า การส่งออก ซ่อนเร้น หรือการรับบุคคล องค์ประกอบของวิธีการ ได้แก่ การกระทำโดยอาศัยการข่มขู่ หรือใช้กำลัง หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะการบังคับ การลักพาตัว การฉ้อโกง หรือใช้อำนาจในการละเมิด หรือโดยใช้เงิน หรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิด และองค์ประกอบของการแสวงหาประโยชน์จากบุคคล ในกรณีนี้หมายถึงการแสวงหาประโยชน์จากการตัดอวัยวะของผู้ถูกค้ามนุษย์ ดังนั้น กรรมของการกระทำในความผิดฐานค้ามนุษย์ จึงได้แก่ คนที่มีชีวิต ซึ่งจะแตกต่างจากกรณีการค้าอวัยวะที่ผิดกฎหมายที่กรรมของการกระทำในความผิดดังกล่าวอาจจะเป็นคนที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตแล้วก็ได้

1.5 การท่องเที่ยวเพื่อปลูกถ่ายอวัยวะ (Transplant Tourism) คือ การเดินทางไปยังต่างประเทศเพื่อซื้ออวัยวะสำหรับนำมาใช้ในการปลูกถ่าย โดยจะเกี่ยวพันกับการซื้อขายอวัยวะโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่ากระบวนการในการดำเนินการปลูกถ่ายอวัยวะนั้นชอบด้วยกฎหมายของประเทศที่ดำเนินการปลูกถ่ายอวัยวะหรือไม่

2. ปัญหาการซื้อขายอวัยวะมนุษย์กับกรอบจริยธรรมในการจัดหาอวัยวะเพื่อใช้ในการปลูกถ่าย

การได้มาซึ่งอวัยวะสำหรับมาใช้ในการปลูกถ่ายต้องเป็นไปภายใต้กรอบจริยธรรมจำนวน 4 หลักการสำคัญ โดยเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการซื้อขายอวัยวะจะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อกรอบจริยธรรมดังกล่าว ดังต่อไปนี้

2.1 หลักการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Respect for Individuals)² ร่างกายของบุคคลหนึ่งจึงไม่ได้มีไว้เพื่อใช้บำบัดรักษาโรคให้แก่บุคคลอื่น หรือถูกนำไปใช้ เพื่อให้บุคคลอื่นหาประโยชน์จากร่างกายบุคคลนั้น ประกอบกับร่างกาย อวัยวะ และส่วนประกอบร่างกายมนุษย์

¹ World Health Organization, Global Glossary of Terms and Definitions on Donation and Transplantation, (Geneva: World Health Organization, 2009), p.14.

² ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ข้อ 1 ถึงข้อ 3

ไม่ได้มีลักษณะอย่างที่เป็นสินค้า การซื้อขายอวัยวะถือว่าขัดต่อหลักการนี้ เนื่องจากการเอาร่างกายและอวัยวะของมนุษย์ไปเป็นวัตถุแห่งการซื้อขาย และเป็นนำเอาอวัยวะของบุคคลหนึ่งไปทดแทนให้กับอีกบุคคลหนึ่งเพราะบุคคลนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ถือเป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2.2 หลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง (Autonomy) เป็นสิทธิในฐานะที่ตนเองเป็นเจ้าของร่างกายตนเอง มีสิทธิเด็ดขาดในร่างกายตนเองในการที่จะกระทำการใดตามอำเภอใจตนเอง แต่จะเห็นได้ว่าการซื้อขายอวัยวะเป็นการที่ผู้ขายตัดสินใจขายอวัยวะของตนเองตามสิทธิในการปกครองตนเอง แต่หากผู้ขายมีทางเลือกย่อมจะไม่ตัดสินใจขายอวัยวะของตนเอง ดังนั้นการตัดสินใจดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นการใช้สิทธิอิสระในการปกครองของตนเองอย่างแท้จริง

2.3 หลักเรื่องความยินยอม (Consent) ต้องเป็นความยินยอมอย่างแท้จริง ปราศจากการบังคับข่มขู่ การหลอกลวง การฉ้อฉลหรือประการอื่นใด ซึ่งการซื้อขายอวัยวะนั้น ส่วนใหญ่ผู้ขายอวัยวะจะยินยอมที่จะให้อวัยวะดังกล่าว แต่ความยินยอมดังกล่าวมักมาจากความบีบคั้นทางสังคมและเศรษฐกิจให้ต้องยินยอมขายอวัยวะมากกว่าการยินยอมเพราะต้องการที่จะสละอวัยวะของตนเองเช่นนั้นจริง จึงไม่อาจถือได้ว่าความยินยอมของผู้ขายอวัยวะดังกล่าวเป็นความยินยอมอันบริสุทธิ์

2.4 หลักความบริสุทธิ์ใจเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) กล่าวคือ ผู้บริจาคอวัยวะนั้น มีเจตนาที่ดีในการบริจาคโดยเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น ไม่ได้เป็นการบริจาคเนื่องจากมีผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินหรือสิ่งอื่นใดมาเกี่ยวข้องหรือจูงใจในการบริจาคอวัยวะ ซึ่งการซื้อขายอวัยวะจะขัดกับหลักการนี้เห็นได้ชัด เพราะล้วนแต่เป็นการกระทำเพื่อหวังผลประโยชน์ทั้งสิ้น

ด้วยการที่การซื้อขายอวัยวะเป็นการกระทำที่ขัดต่อกรอบจริยธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้น การซื้อขายอวัยวะยังเป็นปัญหาที่มีการถกเถียงกันว่าควรจะอนุญาตให้สามารถซื้อขายได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ผู้เขียนจึงได้ศึกษามาตรการและกฎหมายของต่างประเทศว่ามีแนวทางในเรื่องนี้ไว้อย่างไร ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

3. มาตรการและกฎหมายในต่างประเทศเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะ

จากการศึกษาพบว่าองค์การอนามัยโลกได้วางหลักการห้ามมิให้มีการซื้อขายอวัยวะสำหรับการปลูกถ่ายหรือห้ามปลูกถ่ายอวัยวะเพื่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ไว้ในหลักการองค์การอนามัยโลกว่าด้วยการปลูกถ่ายเซลล์ เนื้อเยื่อและอวัยวะมนุษย์ (WHO Guiding Principles on Human Cell, Tissue and Organ Transplantation)³ ซึ่งหลายประเทศได้นำหลักการนี้มาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะ และการห้ามมิให้ซื้อขายอวัยวะ และกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะเป็นการกระทำที่เป็นความผิดอาญา

³ WHO Guiding Principles on Human Cell, Tissue and Organ Transplantation, Guiding Principle 5 – 8.

สำหรับมาตรการระหว่างประเทศของสภายุโรปมีทั้งอนุสัญญาและพิธีสารที่กำหนดหลักการในการตัดและปลูกถ่ายเนื้อเยื่อ และอวัยวะ รวมทั้งห้ามมิให้มีการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเงินจากร่างกายมนุษย์⁴ นอกจากนี้สภายุโรปยังมีอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการค้าอวัยวะมนุษย์⁵ ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่กำหนดมาตรการในการต่อต้านการปลูกถ่ายอวัยวะที่ไม่ถูกต้องและนำเสนอเครื่องมือทางกฎหมายในการต่อต้านการค้าอวัยวะไว้โดยเฉพาะด้วย ส่วนมาตรการในอาเซียนนั้น ไม่ได้มีการบัญญัติมาตรการเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะไว้โดยเฉพาะอย่าง มาตรการของสภายุโรป แต่ก็ได้คำนึงถึงปัญหาเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะเช่นกัน โดยการซื้อขายอวัยวะถือเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาการค้ามนุษย์⁶

สำหรับกฎหมายของต่างประเทศ ผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายของสหราชอาณาจักร ประเทศสิงคโปร์ และประเทศฝรั่งเศส พบว่าทั้ง 3 ประเทศ มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะหรือเนื้อเยื่อไว้โดยเฉพาะเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการปลูกถ่ายมีความชัดเจน ให้อำนาจแพทย์ในการผ่าตัดเอาอวัยวะออกจากร่างกายผู้บริจาคโดยถูกต้องตามกฎหมาย และกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะเป็นความผิดอาญา โดยบุคคลที่อาจเป็นผู้กระทำผิดในความผิดฐานซื้อขายอวัยวะไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแพทย์หรือผู้ที่ดำเนินการผ่าตัดนำอวัยวะออกจากร่างกายของผู้บริจาคหรือผู้ขายอวัยวะ แต่กฎหมายของทั้งสามประเทศได้บัญญัติครอบคลุมถึงการกระทำผิดของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายอวัยวะ ได้แก่ บุคคลที่เป็นนายหน้า คนกลาง หรือผู้สนับสนุนให้มีการซื้อขายอวัยวะ เป็นต้น ให้ต้องรับโทษทางอาญาเช่นกัน

แต่อย่างไรก็ดี จากการศึกษาผู้เขียนพบว่ายังมีประเทศอิหร่านที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดความผิดอาญาในการซื้อขายอวัยวะที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ โดยอนุญาตให้มีการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้บริจาคไตที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับผู้รับอวัยวะได้ (Unrelated Living Donor) ภายใต้การควบคุมดูแลจากหน่วยงานของภาครัฐและกฎหมายว่าด้วยการปลูกถ่ายอวัยวะของประเทศอิหร่าน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่บริจาคไตมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความขาดแคลนอวัยวะ การซื้อขายไตตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติจึงถือเป็นการซื้อขายอวัยวะที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดี ประเทศอิหร่านยังกำหนดห้ามมิให้ปลูกถ่ายไตของคนอิหร่านให้คนต่างชาติ ดังนั้น ประเทศอิหร่านก็ไม่ได้สนับสนุน หรืออนุญาตให้มีการซื้อขายอวัยวะ เพื่อการปลูกถ่ายได้อย่างเสรี

⁴ Convention for the Protection of Human Rights and Dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine : Convention on Human Rights and Biomedicine และ Additional Protocol to the Convention on Human Rights and Biomedicine concerning Transplantation of Organs and Tissues of Human Origin ของสภายุโรป

⁵ Council of Europe Convention against Trafficking in Human Organs

⁶ ASEAN Convention Against Trafficking in Person, Especially Woman and Children

4. กฎเกณฑ์และกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะ

ปัจจุบันประเทศไทยได้กำหนดห้ามมิให้มีการซื้อขายอวัยวะหรือการจ่ายค่าตอบแทนอวัยวะ เพื่อนำมาใช้ในการปลูกถ่ายอวัยวะ โดยกำหนดไว้ในกฎหมายและข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพของแพทย์เกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะ⁷ และระเบียบของสภาากาชาดเกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะ⁸ โดยผู้เขียนขออธิบายความไม่ครอบคลุมของกฎหมายและกฎหมายไทยในเรื่องนี้จากกรณีการฟ้องร้องแพทย์ของโรงพยาบาลวชิรปราการในข้อหาฆ่าคนตายโดยเจตนาเพื่อผ่าตัดเอาไตผู้ป่วยไปปลูกถ่ายให้ผู้อื่น ในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งมีข้อเท็จจริงปรากฏเกี่ยวกับพฤติการณ์ที่น่าจะมีการซื้อขายไตของผู้ป่วยสมองตาย แต่เนื่องจากไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะและกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะเป็นความผิด ประกอบกับโจทก์ฟ้องจำเลยในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ดังนั้น กรณีที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายอวัยวะจึงสามารถดำเนินการได้เฉพาะในเรื่องจริยธรรมแห่งวิชาชีพแพทย์ ซึ่งมีบทลงโทษสูงสุด คือ การเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมเท่านั้น

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะไม่มีกฎหมายที่กำหนดความผิดอาญาไว้โดยเฉพาะ แต่ลักษณะการกระทำของแพทย์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการซื้อขายอวัยวะอาจเป็นการกระทำที่ครอบงำประกอบความผิดอาญาในกฎหมายอื่นๆได้ ดังนี้

4.1 กรณีแหล่งที่มาของอวัยวะมาจากบุคคลที่ยังมีชีวิต

4.1.1 ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และ มาตรา 297 อนุมาตราสาม เนื่องจากลักษณะเฉพาะของการซื้อขายอวัยวะจะต้องมีขั้นตอนการดำเนินการผ่าตัด ซึ่งกรณีที่แพทย์ผ่าตัดเอาอวัยวะออกจากร่างกายของผู้ให้อวัยวะที่ยังเป็นผู้ที่มีชีวิตและมีสุขภาพปกติ ย่อมไม่ใช้การกระทำตามมาตรฐานทางวิชาชีพ แพทย์ไม่มีอำนาจกระทำการ ดังนั้น การกระทำของแพทย์จึงเป็นการกระทำผิดฐานทำร้ายร่างกาย

4.1.2 ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ในกรณีที่แพทย์ผ่าตัดนำอวัยวะที่มีความสำคัญต่อชีวิต เช่น หัวใจ ออกจากร่างกายของผู้ให้อวัยวะ การกระทำของแพทย์ย่อมเป็นการกระทำโดยมีเจตนาฆ่า เนื่องจากแพทย์ย่อมรู้ถึงการกระทำของตนว่าหากผ่าตัดนำอวัยวะดังกล่าวออกจากร่างกายของผู้ให้อวัยวะแล้ว ผู้ให้อวัยวะจะถึงแก่ความตาย

4.1.3 ความผิดฐานค้ำมนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 ซึ่งหากบุคคลใดกระทำการกระทำการครอบงำประกอบพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ องค์ประกอบของลักษณะของการกระทำ องค์ประกอบของวิธีการ และองค์ประกอบของการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลซึ่งคือเจตนาพิเศษตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น บุคคลนั้นกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์

⁷ ข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพ พ.ศ. 2549 หมวด 10 การประกอบวิชาชีพเวชกรรมเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะ

⁸ ระเบียบสภาากาชาด ว่าด้วยศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภาากาชาดไทย พ.ศ. 2545

4.2 กรณีแหล่งที่มาของอวัยวะมาจากบุคคลที่ตายแล้ว

4.2.1 ความผิดฐานทำให้ศพเสียหาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 366/3 ต้องเป็นการทำให้ศพ ส่วนของศพ อวัยวะ หรือเถาของศพ เสียหาย เคลื่อนย้ายศพ ทำลายศพ ทำให้ศพนั้นเสื่อมค่าหรือไร้ประโยชน์ โดยไม่มีเหตุอันสมควรในการกระทำ ถ้าหากว่าการกระทำของบุคคลนั้นกระทำโดยมีเหตุสมควรแล้วย่อมจะไม่เป็นความผิด เช่น การชันสูตรพลิกศพ การเคลื่อนย้ายศพเพื่อการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ดังนั้น เมื่อพิเคราะห์ถึงการซื้อขายอวัยวะที่ต้องมีการตัดอวัยวะจากศพเพื่อนำไปซื้อขาย การกระทำที่ผู้ที่ตัดอวัยวะย่อมจะต้องเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะกระทำ ผู้ที่ตัดอวัยวะจากศพจึงอาจเป็นการกระทำผิดตามมาตรานี้ได้

4.2.2 ความผิดฐานดูหมิ่นเหยียดหยามศพ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 366/4 โดยการกระทำที่เป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามศพมีความหมายครอบคลุมทั้งการดูหมิ่นเหยียดหยามทั้งโดยวาจาและการกระทำ จึงมีความหมายกว้าง โดยอาศัยแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 2809/2511 ที่วินิจฉัยว่า ดูหมิ่นเป็นการเหยียดหยาม ทำให้อับอายขายหน้า ลดคุณค่า ถูกพุดจาเหยียดหยามต่อผู้ถูกดูหมิ่น หรือทำด้วยกริยาอย่างอื่น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าการตัดอวัยวะจากศพเพื่อนำไปแสวงหาประโยชน์ทางการเงินก็สามารถเทียบเคียงได้กับการลดทอนคุณค่าได้เช่นเดียวกัน

4.2.3 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 ซึ่งคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้ คือ การคุ้มครองกรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์ ซึ่งคุ้มครองทั้งคุณค่าของวัตถุนั้นและการทรัพย์ด้วยการแปรสภาพไปจากเดิมโดยไม่ให้ทรัพย์นั้นเสื่อม หรือถูกทำลาย โดยที่เจ้าของทรัพย์ไม่ยินยอม⁹ ดังนั้นจึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่า ร่างกายของผู้ที่ถึงแก่ความตายหรือศพถือว่าเป็นทรัพย์ อันจะทำให้การกระทำต่อร่างกายผู้ที่ถึงแก่ความตายหรือศพเป็นการกระทำผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ได้หรือไม่ ซึ่งในกรณีนี้ศาลฎีกายังไม่เคยวินิจฉัยไว้ว่าศพเป็นทรัพย์หรือไม่ โดยในหลายประเทศเห็นว่าศพไม่มีสถานะเป็นทรัพย์สิน และศาลต่างประเทศมีการตัดสินว่าสถานะของศพไม่ใช่ทรัพย์สิน¹⁰ ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันแม้ว่าจะยังไม่ได้ข้อสรุปสถานะของศพจะเป็นทรัพย์หรือไม่ การตัดอวัยวะเพื่อนำไปซื้อขายโดยพลการย่อมจะเป็นการกระทำผิดในลักษณะของการทำลายศพตามบัญญัติความเกี่ยวกับศพที่มีการบัญญัติแก้ไขขึ้นใหม่ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพิจารณาปรับบทกฎหมายในปัจจุบันจะมุ่งเน้นไปที่การกระทำของแพทย์ที่ลงมือผ่าตัดเอาอวัยวะออกจากร่างกายของผู้ขายอวัยวะเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วกระบวนการซื้อขายอวัยวะมีบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น นายหน้า คนกลาง เป็นต้น กรณี

⁹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, คำอธิบายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555), น.105.

¹⁰ อานนท์ มาแก้ว, กฎหมายทรัพย์สิน : ความรู้พื้นฐานทางความคิด หลักทั่วไป และบทเบ็ดเสร็จทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น.144-149.

ดังกล่าวจึงถือว่าเป็นช่องว่างของกฎหมายไทย โดยเมื่อพิจารณาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะจะเห็นได้ว่าการซื้อขายอวัยวะเป็นการลดทอนคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นการแสวงหาประโยชน์จากร่างกายของบุคคลอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจนโดยมิชอบ กระทบต่อระบบการจัดสรรอวัยวะและการสาธารณสุขของประเทศ และส่งผลให้มีการก่ออาชญากรรมในรูปแบบอื่นๆตามมาด้วย ซึ่งหากนำมาตรากฎอื่น เช่น มาตราการทางปกครองมาใช้บังคับอาจจะมีสภาพบังคับที่ไม่เพียงพอที่จะทำให้คนตัดสินใจไม่กระทำผิดดังกล่าว ดังนั้น การซื้อขายอวัยวะจึงเข้าหลักเกณฑ์ที่สมควรจะกำหนดให้เป็นความผิดอาญาได้ตามแนวคิดในการกำหนดความผิดอาญา และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 วรรคสาม ที่บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ว่าในการกำหนดโทษทางอาญาพึงกำหนดเฉพาะความผิดร้ายแรงแล้วเช่นกัน โดยผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการกำหนดความผิดอาญาเป็นลำดับถัดไป

5. แนวทางในการกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะ

สำหรับแนวทางในทางในการกำหนดความผิดอาญาเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ที่ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ในวิทยานิพนธ์ แบ่งได้เป็นหัวข้อดังนี้

5.1 รูปแบบของกฎหมายที่ใช้ในการกำหนดความผิด

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่มีระบบกฎหมาย Civil law แบบเดียวกับประเทศไทย บัญญัติให้การซื้อขายอวัยวะเป็นความผิดอาญาไว้ทั้งในประมวลกฎหมายอาญาและกำหนดในกฎหมายเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะด้วย ส่วนสหราชอาณาจักรและประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นระบบกฎหมาย Common law จึงสามารถทำได้เฉพาะแต่บัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะในแต่ละเรื่อง สหราชอาณาจักรและประเทศสิงคโปร์จึงได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะ ดังนั้น ผู้เขียนจะขออธิบายความเหมาะสมของรูปแบบกฎหมายแต่ละรูปแบบสำหรับการกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะเป็นความผิดอาญาในประเทศไทย ดังนี้

5.1.1 กรณีการใช้รูปแบบประมวลกฎหมายอาญา จะทำให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงปัญหาการซื้อขายอวัยวะและกลายเป็นฐานความผิดใหม่ที่กลายเป็นความผิดพื้นฐานของความผิดอื่น ๆ อันส่งผลให้สามารถป้องกันอาชญากรรมได้ดียิ่งขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของประมวลกฎหมายที่ต้องมีการบัญญัติกฎหมายเข้ารวมกันอย่างเป็นระบบ แบ่งหมวดหมู่ มีข้อความเชื่อมโยงเท่าถึงกัน การที่จะกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาเพิ่มเติมจึงต้องพิจารณาว่ามีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกันหรือไม่

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่ามีหมวดหมู่เกี่ยวกับความผิดต่อการสาธารณสุข จึงสามารถกำหนดความผิดอาญาฐานซื้อขายอวัยวะไว้ในประมวลกฎหมายอาญาได้ แต่ในประมวลกฎหมายอาญาไทยไม่มีบรรพใดหรือลักษณะของความผิดใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสาธารณสุขหรือจริยธรรมทางการแพทย์ที่กระทบต่อความสงบสุขของสังคม และจะมีการกำหนดหมวดหมู่ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย แต่การซื้อขายอวัยวะอาจเป็นกรณีที่

แหล่งที่มาของอวัยวะมาจากบุคคลที่ถึงแก่ความตายแล้ว ดังนั้น หากจะบัญญัติกำหนดความผิดฐานซื้อขายอวัยวะไว้ในหมวดหมู่ดังกล่าวจึงยังไม่สอดคล้องกันเพียงพอ โดยหากจะบัญญัติให้การซื้อขายอวัยวะเป็นความผิดอาญาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา จำต้องมีการบัญญัติหมวดใหม่หรือลักษณะใหม่ขึ้นมา เช่นเดียวกับการบัญญัติฐานความผิดเพิ่มเติมในความผิดเกี่ยวกับศพ ที่มีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเป็น ลักษณะที่ ๑๓ ความผิดเกี่ยวกับศพ ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา

5.1.2 กรณีการใช้รูปแบบพระราชบัญญัติ จากการศึกษาพบว่าสหราชอาณาจักร ประเทศสิงคโปร์ และประเทศฝรั่งเศส ได้บทบัญญัติเกี่ยวกับห้ามมิให้มีการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการปลูกถ่ายอวัยวะ ซึ่งข้อดีของการใช้รูปแบบพระราชบัญญัตินี้ นอกจากจะสามารถกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะเป็นการกระทำที่มีโทษทางอาญาแล้ว ยังสามารถกำหนดนิยามความหมายของการกระทำที่เป็นการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ สามารถกำหนดคณะกรรมการที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติ สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะและเป็นการให้อำนาจแก่แพทย์ในการดำเนินการปลูกถ่ายอวัยวะให้ถูกต้องตามกฎหมาย สามารถกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมถึงสามารถกำหนดแนวทางการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายจากการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ได้ด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนจึงเห็นว่าสำหรับประเทศไทยจึงควรออกกฎหมายกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะเป็นความผิดอาญาโดยใช้รูปแบบของพระราชบัญญัติในการกำหนดความผิดมากกว่าการกำหนดความผิดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเพียงอย่างเดียว

5.2 คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานซื้อขายอวัยวะ

เนื่องจากการกระทำที่ขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่อวัยวะหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายมนุษย์ไม่สมควรถูกทำให้กลายเป็นวัตถุแห่งการค้าหรือแสวงหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์โดยมิชอบในลักษณะเดียวกับการค้าประเวณีหรือการค้ามนุษย์และเด็กกลางเป็นทาส โดยมนุษย์มีสถานะเป็นประธานแห่งสิทธิ ร่างกายมนุษย์และส่วนประกอบของร่างกายมนุษย์ย่อมไม่สามารถตกเป็นวัตถุแห่งสิทธิได้ โดยสิทธิในชีวิตถือเป็นสิทธิที่มีความสำคัญสูงสุด บุคคลย่อมไม่สมควรที่จะถูกกระทำการใด ๆ อันเป็นการลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น

นอกจากนี้แนวคิดการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ถูกขยายกว้างออกไป โดยเมื่อบุคคลนั้นตายไปก็ยังคงควรจะได้รับปฏิบัติอย่างมนุษย์เช่นเดียวกับในขณะที่มีชีวิตอยู่ ดังนั้น แม้ว่าจะเป็นการซื้อขายอวัยวะมาจากบุคคลที่ถึงแก่ความตายซึ่งสิ้นสภาพความเป็นบุคคลแล้วก็ตาม อวัยวะดังกล่าวยังคงควรที่จะได้รับความคุ้มครองไม่ให้ถูกลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการค้าอวัยวะมนุษย์ของสภายุโรป และกฎหมายเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะของสหราชอาณาจักร ประเทศสิงคโปร์และประเทศฝรั่งเศส ที่มีการกำหนดว่าแม้อวัยวะที่ซื้อขายนั้นจะมาจากผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้วก็ตามห้ามมิให้มีการซื้อขายและการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดอาญา

ดังนั้น คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานซื้อขายอวัยวะที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองมีด้วยกัน 2 ประการ โดยประการแรก คือ ชีวิตและร่างกายของผู้ให้อวัยวะที่ยังมีชีวิตอยู่ เนื่องจากการซื้อขายอวัยวะต้องผ่าตัดเอาอวัยวะออกจากร่างกาย ย่อมจะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและชีวิตของผู้ให้อวัยวะ และอีกประการหนึ่ง คือ การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ให้เกิดรับอันตรายจากการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ทั้งในกรณีที่เป็นการซื้อขายอวัยวะที่มาจากคนที่ยังมีชีวิตอยู่และที่มาจากคนที่ตายแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสงบและศีลธรรมอันดีของประชาชน

5.3 ลักษณะของความผิดฐานซื้อขายอวัยวะ

หากพิจารณากฎหมายของสหราชอาณาจักร ประเทศสิงคโปร์ และประเทศฝรั่งเศส ที่กำหนดห้ามมิให้มีการซื้อขายอวัยวะ ไม่ว่าจะอวัยวะจะมาจากบุคคลที่ยังมีชีวิตหรือบุคคลที่ถึงแก่ความตายแล้ว จะสามารถแบ่งลักษณะการกระทำได้ ดังนี้

5.3.1 การให้เงินหรือค่าตอบแทนแก่ผู้ใดเพื่อให้ได้มาซึ่งอวัยวะสำหรับนำมาใช้การปลูกถ่าย

5.3.2 การรับเงินหรือค่าตอบแทนจากผู้ใดเพื่อให้อวัยวะแก่ผู้อื่นนำไปใช้ในการปลูกถ่าย

5.3.3 การกระทำในลักษณะที่เป็นธุรกิจจัดหา เป็นนายหน้า คนกลาง หรือคู่สัญญาฝ่ายที่สามเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิชอบจากอวัยวะของผู้อื่น

5.3.4 การกระทำของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุน อำนวยความสะดวกหรืออนุมัติให้มีการตัดอวัยวะในลักษณะที่เป็นการแสวงหาประโยชน์อันมิชอบจากอวัยวะของผู้อื่น

5.3.5 การโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะ

แต่หากพิจารณาจากอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการค้าอวัยวะมนุษย์ของสภายุโรป จะสามารถแบ่งลักษณะของการกระทำผิดฐานนี้เป็น 3 ลักษณะสำคัญ คือ การกระทำที่เป็นการตัดหรือฝังอวัยวะที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยกระทำไปเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดในลักษณะใกล้เคียงกับผลประโยชน์ทางการเงิน, การกระทำในลักษณะที่เป็นนายหน้า คนกลางหรือคู่สัญญาฝ่ายที่สาม เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิชอบจากอวัยวะของผู้อื่น และการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้ของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับการอนุมัติหรืออำนวยความสะดวกในการจัดให้มีการตัดอวัยวะหรือการฝังอวัยวะนั้น

จากลักษณะของการกระทำผิดข้างต้น จะเห็นได้ว่าลักษณะของการกระทำผิดจะกำหนดความผิดครอบคลุมถึงการกระทำของทั้งผู้ซื้อ ผู้ขาย นายหน้า คนกลาง ผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกในการกระทำผิด ไม่เฉพาะแต่การกระทำของแพทย์ผู้ซึ่งเป็นผู้ลงมือผ่าตัดเอาอวัยวะออกจากร่างกายผู้ขายอวัยวะ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาความขาดแคลนอวัยวะผลักดันให้เกิดการซื้อขายอวัยวะเพื่อให้ได้รับการปลูกถ่ายอวัยวะอย่างแน่นอนและรวดเร็ว แต่การซื้อขายอวัยวะยังคงเป็นที่ถกเถียงว่าควรจะกำหนดให้

สามารถซื้อขายอวัยวะได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ยังคงห้ามมิให้มีการซื้อขายอวัยวะจากผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่และผู้ที่ถึงแก่ความตายแล้ว

นอกจากนี้ในปัจจุบันการซื้อขายอวัยวะยังทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยมีรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม มีการใช้ความรุนแรงเพื่อให้ได้อวัยวะเพื่อนำไปขาย เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อปลูกถ่ายอวัยวะอย่างผิดกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าสำหรับประเทศไทยควรมีการกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะมนุษย์เป็นการกระทำที่เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา เพื่อแก้ปัญหาการซื้อขายอวัยวะมนุษย์และพัฒนาระบบการปลูกถ่ายอวัยวะของประเทศไทยให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยผู้เขียนเสนอให้มีการร่างกฎหมายพิเศษในรูปของพระราชบัญญัติการปลูกถ่ายอวัยวะที่กำหนดให้การดำเนินการเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะได้รับการรับรอง มีวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งกำหนดให้การซื้อขายอวัยวะที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำอวัยวะนั้นมาใช้ในการปลูกถ่ายเป็นการกระทำที่เป็นความผิดอาญา นอกจากนี้การกระทำในลักษณะที่เป็นธุรกิจจัดหา เป็นนายหน้าคนกลาง หรือบุคคลอื่นใดที่กระทำการเพื่อแสวงหาประโยชน์จากอวัยวะของผู้อื่นโดยมิชอบ ผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกหรืออนุมัติให้มีการผ่าตัดอวัยวะในลักษณะที่เป็นการแสวงหาประโยชน์จากอวัยวะผู้อื่นโดยมิชอบ รวมถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะ ก็ควรกำหนดให้เป็นการกระทำที่เป็นความผิดอาญาด้วยเช่นกัน และควรให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานไว้เป็นพิเศษเพื่อสืบเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานการกระทำความผิดเกี่ยวกับการซื้อขายอวัยวะ และกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลและใช้มาตรการทางปกครองต่อสถานพยาบาลเพื่อควบคุมตรวจสอบมิให้มีการปลูกถ่ายอวัยวะเป็นไปอย่างถูกต้องและปราศจากการซื้อขายอวัยวะ

บรรณานุกรม

หนังสือ

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. คำอธิบายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.

อานนท์ มาเฝ้า. กฎหมายทรัพย์สิน : ความรู้พื้นฐานทางความคิด หลักทั่วไป และบทเบ็ดเสร็จทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

OTHER DOCUMENT

Council of Europe. Joint Council of Europe and United Nations study: Trafficking in organs, tissues and cells and trafficking in human beings for the purpose of the removal of organ. France: Council of Europe, 2009.

World Health Organization. Global Glossary of Term and Definitions on Donation and Transplantation. Geneva: World Health Organization, 2009.